Een kort och eenfalligh

Uteläggning eller Predikan

öfwer

K. Dawidz 79 Psalm.

Hwilken/ aff wår Christeliga höga Öfwerheet/ på then Andre Solenne-Bönedagen/ den 15 Julij A: 1664, uthi alla Församblingar öfwer hele Swe[illegible]es Rijke och alle des Provincier och Herskaper/ är påbuden och förordnat uthi Höghmässan/ at predikas och förklaras;

Effter åtskilliges begåran förwth i hastigheet skrifwen/ och på Trycket gifwen/ skal och warda/ wil Gudh/ hållen

Aff:

SAMUELE Reuter/
Suburbij Arcisq; Wijburg. Past.
& Consistoriali.

Åbo/

Tryckt aff Peter Hanson.

Reverendis, pietate & doctrinâ conspicuis Viris Pastoribus

Dn. GEORGIO PETRI in Kides.

Dn. GREGORIO MART. in Sackula.

Dn. LAURENTIO STEPH. in Croneborg.

Dn. OLAVO ROHIANO in Ruokelax.

Dn. JOANNI THOMÆ in Reisälä.

Dn. ANDREÆ FORSMAN in Mähla.

Dn. SAMUELI ULVICHIO in Rautus.

Dn. CLAUDIO SAMUELIS in Sulkawa.

Fautorib. & amicis dilectissimis meditationes has sacras dedicat & transmittit

S. R.

Parasceve

SÅsom treggehanda ting/ Elskelige Christne/ nödwändigt och förnämbligast behöfwes och fordras til itt wälbestält Rijkes/ Regementz och itt Landz wälständh och förkofringh/ Nembl. (1) Itt gott Hufwud och Regent. Ty en klook Konung är Folcksens Wälfärdh. Sap. 6: 26. (2) Fridh och roligheet så innom som vthom Rijksens gräntzor. Ty när Fridh är/ så kan hwar och en bruka och nyttia sitt/ och altsammans är glädie i Landet. 1. Macc. 14: 8. 11. Och (3) at jempte Gudachtigheeten/ som är til alle ting nyttig/ 1. Tim. 4. goda rådh håldne/ nyttiga ordningar stadgade och handhafde warda. Ty then ena saak wysliga företager/ honom skeer Lycko. Prov. 16: 20. och itt gott rådh bekommer wäl. Prov. 13: 15.

Alesa står thet och i HErrans Gudz hand/ aff hwilkom all godh och fulkomligh gåfwa kommer Jac. 1. Hwilko Land och Rijke han desse Lycksaligheeter gifwa och beskåra teckes/ Ty uthi Gudz hand ståår (1) Om thet Lyckas medh en Regent. Syr. 10: 5. Gudh är (2) Fridsens HErre/ som gifwer Fridh i allahanda motto. 2 Thes. 3: 16. Och HErren gifwer allena (3) at anslagen framgåå. Prov. 16: 9. Derföre så skal och HErren Gudh allena/ som sålunda altingh gifwer oß rijkeliga til at nyttia. 1. Tim. 6: 17. om alt sådane troliga bidin och åkallat warda/ Ty Menniskian kan intet taga/ vthan thet warder henne gifwit aff Himmelen Joh. 3: 27.

När wij (rätsinnige Patrioter S. R. Inbyggiare) så wäl thet ankomne Konungsliga Placaret (förmedelst hwilket och wär Christeliga Höga öfwerheet/ aff itt Gudeligit och Högstberömmeligit nijt/ om Fädernes Landsens Wälständ/ hafwer återigen på detta åhret/ desse 3 Solenne Faste- och Bönedagar/ medh al som förste Gudeligheet

deligheet och andacht at celebreras och hålles / nåd- och alswarligen påbudit och befallat) som och de förordnade Texterne/ som på desse dagar förklaras skole / rätteligen och nogare åsee och behierte; Så besinne wij i samming / them gå vth vppå / Fädernes Landzens Wälständh/ som för denne tyden bestär förnemligast och i synnerheet vthi åfwanbemälte trenne ting:

Ty then förste Bönedagen gick ther vth vppå i synnerheet/som wij hörde / at wij flijtigt skole anhålla hoos Gudh den aldrahögste/ at wår allernädigaste Konung och ArffFurste/ nu vthi sina vnga åhr/ motte tilwäxa i ålder och Nåde för Gudh och Menniskior Luc. 2.

Then andre / som wij idagh celebrere (gifwe Gudh medh sin tilbörlige devotion och gudelighee!) at wij skole troligen bidia Gudh om Fridh och Roligheet / serdeles at wårt K: Fädernesland icke motte vthi thet Turckske blodige anslaget inflechtadt warda. Och then Tridie / at H. Herren Gudh wille nådeligen gifwa sin H. wälsignelse och bijstånd / til alt thet på denne Richzdagen / til Fädernes landsens bästa / kan slutas / eller slutit och affhandlat wara. Nu at alt thetta / såsom thet wälmeent och wälbegynt är/ motte och wäl efterkommas och fullåndas/ Så låt oß så wäl der om/ som om Ordsens vthförande och fruchtsamme hörande bidia Gudh i förstonne / hwar i sin stadh säijandes: Fader wår. etc.

Recitato Textu.

DEnne vpläsne 79 Psalmen/ innehåller Gudz Församblingz hiertelige klagan öfwer sine fienders häfftige förföltelse och föröfwer tyrannij/Beder der hoos/ om Gudz hembd och straff öfwer fienderne och sine förmädare/såsom och/ om the trognas förlösning. Och slutes endligh medh en härligh Tacksäijelse och Löffte. Kan altså denne Psal. beqwemligen afhandlas fördeele vthi desse 2 dalar:

I. Är/ Een Klagan til Gudh i himmelen öfwer Hednska Fiender/ som thet Judeska Landet intagit/ der tyrannicerat/ och jemmerligen förhåriat hafwa.

II. Är/ Hierteligh Böön til Gudh om Hämbd öfwer Fienderna/ och hielp vthi samma nöden. Derhoos wele wij see til/ huruledes wij alt detta kunna och skola

föra

föra til wår Christendoms öfning / ja och applicera och lempa til Gudz Församblingz närwarande tilstånd. etc.

Prior Pars.

Anbelangande thet första / så klagar här denne Psalms Dictaren Assaph / öfwer femhanda Fienderines föröfwat tyrannij.

I. At the Judalandet fiendtligen intagit. Der om säger han: HERRE / Hedningarna äro i titt Arff falne. Medh HErrans arff förstår här Assaph Judalandet och Judafolcket / thet HErren Gudh hade vthwalt at wara såsom sitt arff och sitt egit Folck / vthaff all the folck som på jordenne äro / Deut. 7: 6. och wille der serdeles / såsom aff itt eroget och beligt folck åhrat / tient och tilbidin warda / stichtandes hoos them sins Namns åminnelse Exod. 20: At och then H. Dawid / nåi han thenne synnerlige stora Nåden emot Judarna betrachtar / vthbrister til desse märckelige orden och säger: HERren kungiör Jacob sitt Ord / Israël sina Seder och Rätter / så gör han ingom Hedningom / ey heller låter them weta sina rätter / Psal. 147. Men Judarna kunde icke thenna stora Nåden framgeent åthniuta / vthan inbillade sigh / at emedan the woro Gudz arfwedeel och eget folck / så kunde the icke fördärfwas / pockade på sin vthwärtes Gudz tienst / och sade: här är HERrans Tempel / här är HERrans Tempel / här är H. Tempel. Jer. 7: 4. och slogo sigh så til säkerheet / til Hednisk Gudz tienst / synder och laster. 1. Macc. 1: 22. til thes Gudh omsijder (medan the icke besinnade och bättrade sigh i Nådennes tijdh) tilstadde Hedningarna / medh fiendeligh hand / at falla in i deras skönа Land / som thet förhärjade / förderfwade / orenade och vthplundrade / såsom här i Texten omstendeligen beklages / och wij få strax wijdare höra. Och

altså måste Judarna weta och förfara / hwad jemmer och nödh thet medh sigh haffwer / at öfwergiffwa Herren sin Gudh / och icke fruchta honom / säger Herren Herren Zebaoth. Jer. 2: 19.

II. At the thet H. Templet orenat. Der om klagar han och säger: the hafwa orenat titt H. Tempel. Detta orenandet är skedt genom mord / plundrande / Affgudadyrckan och annat ogudachtigt wäsende / som fienden / jemwäl i thet H. Templet / icke hafwer haffe försyn at föröfwa / thet doch Herren Gudh hade vthwalt vthu alla Israëls Slechter at sättia sitt Namn vthi i ewigh tijdh. 2. Reg. 21: 7. Såsom wil om detta Templetz orenande kunne omstendeligen see och läsa / 1. Macc. 1. & 2. Macc. 5.

III. At the hafwa förödt Jerusalem. Der om säger han klageligen: Och hafwa aff Jerusalem steenhopar giordt. Här klagar Assaph såsom medh största förvadran / at den store / prächtige / folckrijke och mechtige vthwalda Helgedhoms Stadhen Jerusalem. Syr. 49. 8. skole så öfwerwunnin / nederrijffwin och ödelagt wara / som dogh (1) aff sielfwa naturen wor så ganska wäl befäst / Ty omkringh Jerusalem äro bärg): och Herren är omkring sitt folck Psal. 120: 2. (2) war folckrijk och mechtigh Thren. 1: 1. medh höga torn och åtskilliga starcka murar wäl förwahrat 2. Chron. 32: 5. Och (3) thee som thet förnemsta war / at Gudh sielff hade sin wåning / sin Eld och Vgn der inne. Esa. 31: 9. och säger sielff om honom så: Och jagh skal beskerma thenna Stadhen / så at jagh honom hielpa wil för mina skul / och för Dawidz min tienares skul. 2. Reg. 19: 34.

IV. At the hafwa ynckeligen gäät åth the slagnas Lekamen. Der om klagar han: The hafwa giffwit tina tienares Lekamen foglomen ynder Himmelen til

at äta

at äta/ och tina Heligas kött Diurnomen på marcken-ne. The hafwa vthgutit blodh såsom watn/ och ther war ingen som begroff. Antiochus Judarnas fiende hade låtit alle aff Judafolcket/ som icke lydde hans bodh/ vthi sin Gudz tienstz förandrande/ effter Hedniske sätt/ jemmerligen dödha och dräpa/ derföre blifwa och the här/ som således dräpne woro/ wäl och medh rätta Gudz tienare och helige kallade/ emedan the sit Lijff såsom Martyrer/ för Gudz ähra skul/ vpofra mände/ och war så theras dödh dyrt hållen för HErranom Psal. 116: 15.

Och merckie wij här: at endoch Gudh vndertijden låter en Gudfruchtigh menniskia/ för syndennes skul/ och androm til Exempel/ någon synnerligh plåga och straff lijda/ och få een plötzligh och ynkeligh enda och dödh/ ja/ vnder allmenna Landstraff/ then froma medh then onda/ lijka omkomma/ och få en åsnebegrafning/ Jer. 22: 19. Så skadar doch sådant alltzintet thens fromas Siel/ ey heller kan therföre för större syndare än andra vthropat warda/ ty the heeta här icke deste mindre Gudz tienare och helige. Psal. 79: 2.

V. Eendelige klaga the/ at the ännu/ vppå sin stora skada och olycka/ blifwa försmådde aff sinne grannar/ och säja: Wij äre wårom grannom til en försmådelse wordne/ til spott och håån them som omkring oß äro. Här medh wil Gudz Försambling HErren Gudh så myckie mehra beweeka til barmhertigheet. Ty när Judarnas granner (såsom the Ammoniter/ Idumæer/ Philisteer och andre Hedningar) sägo them så jemmerligen plågas/ och icke strax få något förswar och hielp aff sin Gudh/ wil han säja/ tå kunne the slutha ther aff/ at the och ingen rättan Gudh eller Gudztienst hafwa motte/ och ty försmådeligen säja til them (läggiandes sten på börda) Hwar är nu theras Gudh. Bidia fördenskul här medh åfwen som Dawid: Ach Gudh! huru lenge skal owennen försmåda/ och fienden så aldeles förlasta titt Namn? Psalm. 74: 10. confer Psal. 89: 51.

LOCUS

LOCUS COMMUNIS GENERALIS.

Aff ale thetta see och låre wij / Christne / at när Menniskiorna icke wela eller kunna erkenna och bestnna Gudz margfalliga stora wälgerningar / och nådhe emoot sigh / eller låta sådant / som them bordhe / vpwäckia och beweka sigh / at tienna Gudh i Heligheet och rättfärdigheet Luc. 1. Ey heller när the fehla och synda / Låta hans Långmodigheet locka sigh til bättring Rom. 2. Sij / så Ledes Gudh wijdh at förbarma sigh. Jer. 15. och reetes omsijder til alfwarligh hembdh och wrede öfwer the obotfärdige / och slår så hårdt til / at sedan står icke mehr til botande / 2. Chron. 36: 15. Ty han kan så snart wredh wara som han nådeligh är / och hans wrede öfwer the ogudachtiga wender inthet åter Syr. 5.

Itt merkeligit exempel här til / hafwe wij i Judafolcket / Gudh hade detta folket bewijst otaligit myckit gott / fram för alt annat folck i heela werlden: Vthwaldt til sitt egit folck: gifwit them then rätta och sigh behagelige Gudz tiensten: een skön Politiam, Lagh och rätt / at hwar kunne lefwa i roo vnder sit Wijnträ och Fijkonträ. 1. Reg. 4: 25. medh otaligit annat mehra gott / som nu tijden förmenar förtälia. Men sij / Judarna mißbrukade sådana Gudz gåfwor skänneligen / som sagt är / til säkerheet och allan ogudachtigheet; Så at ehuruwäl then Långmodige Gudh / igenom sine H. Propheter / then ene effter then andra / och omsijder genom sin elskelige Son JEsum Christum / Leet Predika för them sin H. wilia / förmana them til boot och bättringh / och warna för thet tilstundande straffet. Och när thet icke gall / tuchtade them och vndertijden medh motteligheet. Jer. 2. At the endoch motte besinna sigh; Men så war lijkwäl all hugg förgåfwes på the olydige Barn / Jer. 2: 3. Ty the giorde allena gäckerij ther aff och sade: oß warder icke så illa gåandes / swård och hunger kommer inthet öfwer oß. Propheterna tala myckit i wådret / och hafwa inthet G. ord / thet gånge them så sielfwom Jer. 5: 12. Ja så öfwerdädige woro the omsijder / at the lätho sigh vthtryckeligen höra: Effter thet ord som tu seger oß i HErrans namn / wilie wij inthet höra tigh: vthan wij wilie göra effter alt thet ord som vthaff wordm mun går. Jer. 44: 16. Sij derföre gick them och

endtligh /

endtligh / som HErren Gudh them hootat hade/ at the på så mångahanda sätt semmerligs förhåriadee och förderfwades / såsom the här vthi Texten hefftigt och ynckeligen beklaga sin wälförskylta stora nödh: och så finge the förnimma hwad thet är/ när Gudh tager sina hand ifrå. Num. 14: 34.

Applicatio ad nos

Wij vthi wårt K: Fädernesland S. R. hafwe och nu een lång tijdh tilbaka/ åfwen som Judarne/ åthnutit många synnerlige Gudz wälgärningar: Hafwe hafft then rätta och reena Gudztienesten: Christeligh och Gudhfruchtigh Öfwerheet/ Lag och rätt: Gudh hafwer underligen strijdt för oß emoot så många wåra mechtige Fiender/ och wår saak emoot alla menniskiors tanckar och förhopning/ ja/ snarast sagdt / medh hele werldennes förvnndran / fördt / lempat och lagat til en högtönskeligh ända/ så at förnusse/ tijdh och ord fehla nu thet alt at vthföra. Och emedan wij sådant icke / som oß hade bordt tacksamligen betrachtadt; Så hafwer han och underthiden nödgas tuchta och aga oß/ nu på ett/ nu på annat sätt: Nu medh Krijgh och Öhrligh/ (snart medh een / snart medh månge åthskillige mechtige fiender tillijka) nu medh fahrlige Stukdomar / nu medh hårda åhr och beswärligh tijdh: alt alt på thet wij skole lära känna honom och wåra feel / och bättra oß i tijdh/ at han icke motte förorsakas/ til at medh allone förderfwa oß.

Ja besinner och betencker/ rättsinnige Åhörare/ och alla S. R. Inbyggiare / synes icke then rättfärdige Gudh och nu igen hafwa sit wredes rijs i högsta hugget/ och hoota oß medh hele Christenheetennes Arffienden Turcken/ som nu alredo med oåsäjeligh stoor macht härjar medh mord och brand: Christenheeten? Hoo weet om thet icke oß ärnat är? Wij äro fuller säkre (tyckie wij) emedan thet är långt hådan och dijt. Men när Gudh straffa wil/ så kan han och sända Fienden från fierran land / såsom han sielff säger Deut. 28: 49. HErren skal låta folck komma på tigh fierran effter ifrå werldennes

anda/ såsom en Orn flyger/ hwilkes måål tu icke förstå kan. När man icke wil och kan tiena Gudh i fridh/ som oß alting giffwer riteliga til at nyttia. 1. Tim. 6. Så måste man tiena Turckar/ Tartare/ Ryssar och annat stijke ohörligit barbariskt folck/ och råka i största beswärligheet/ såsom återigen Gudh sielff säger Deut. 28: 47. At tu icke hafwer tiendt Herranom tinom Gudh medh gladt och lustigt hierta/ tå tu allehanda nogh hade. Så skal tu tiena tinom fienda / som Herren tigh tilskickandes warder/ i hunger och törst/ i nakenheet/ och allehanda nödh. Och han skal läggia på tin hals itt Järnook/ til thes han förgör tigh. Och fast ingen Turck wore til/ menar tu Gudh finner endoch icke andra så onda medel at straffa? Ty han kan jw straffa Land och Rijke medh minste ohyra när han behagar/ såsom them fordom i Egypten. Ja/ när han wil/ så kan han både medh och vthan medel förderfwa både Krop och Siäl i Helfwetit/ säger Christus sielff Matth. 10.

Derföre/ Christne/ låter oß tiena Gudh medh fruchtan och bäfwan Phil. 2. och icke öfwergifwa honom. Ty Herren är medh ider/ om i äre med honom/ och när i söken honom: Låter han sigh aff eder finna. Om i och öfwergifwen honom/ så öfwergifwer han och ider. 2. Chron. 15: 2. Then ther öron hafwer til at höra/ han höre/ hwad andan säger Församblingena Apoc. 3: 22.

Detta war thet första om Israeliternes klagan.

Posterior Pars.

Om G. Församblingz Böön til Gudh vthi sin stoora Nödh. Där wij förnemligast hafwe til at achta och betracha treggiohanda trägne anhållande:

I. Bekenna Judarna sina Synder/ och bidia om förlå-

förlåtelse. säjandes: Herre huru lenge wil tu så altz tingz wred wara/ och titt nitt såsom en eeld brinna låta? Tenck icke vppå wåra förra misgärningar: förbarma tigh öfwer oß/ snarliga/ ty wij äre fast fattige wordne. Medh thesse orden bekenna the rundt vth/ at all den vpräknade olycka och jämmer/ som dem påkommen war/ hafwa the wäl förskylt medh sina synder/ öfwer hwilcke Gudh wred är/ emedan han är icke then Gudh hwilkom itt ogudachtigt wåsende behagar. Psal. 5: 4. sådant (wil Assaph säja) bekenna the/ och är them aff hiertat leedt; Men fly til Gudh medh ödmiuk böön/ han wille då icke tenckia vppå sådana theras förra misgerningar/ och för theras skul så wredh wara/ och them medh allo vthrota/ ty the äro eliest (effter the dräpne och fengzligen bortförde) fast fattige/ thet är/ fåå wordne. Äfwen så beder och Esa. 64: 9. Herre war icke förfast wred/ och tenck icke på syndena ewinnerliga/ see dogh der vppå/ at wij alle äro titt folck. Item Daniel c. 9: 8.

L. C. Här aff see och låre wij/ at all olycka/ jemmer och plåga blifwa oß aff Gudi tilskickade och pålagde för syndennes skul/ såsom Israeliterna här bekenna och beklaga. Så säger och P. Am. 3: 6. är thet och något ondt i Stadenom (scilicet malum pœnæ non malum culpæ) thet Herren icke gör? Item Jer. Hoo tor tå säja/ at sådant skeer vthan Herrans befalning? och at hwarken ondt eller godt kommer vthan hans befalning? Thren. 3: 37.

Derföre så frampt wij wilie allmenne och eenskylte plågor och straff qwitte (eller i them lijsade) warda/ så skole wij först och främst alfwarligen kenna/ bekänna och affskaffa synden. Ty lijka såsom een Medicus om han rätt curera och sjukdomen affskaffa wil/ så måste han först gå til och affskaffa thet som sjukdomen förorsaker/ annars är hans cuur fåfengh. (så

wete wij och/ at när man Elden tager weden/ eller then brinnande materien ifrån/ så sloknar han vthoff sigh sielff) alsså/ then som straff och plågor qwitter warda wil/ han afstaffe och först synden/ som förorsakar alla plågor och neyst. Jer. 2: v. 19. Så blifwer han wäl straffet och plågan qwitt. Ty om man omwender sigh ifrå sine ondska/ så skal och Gudh låta sigh ångra ther onda som han tencke te göra them. Jer. 18: 8.

Applicatio.

Fördenskul/ rätsinnige åhörare/ ja alla S. R. Inbyggiare wele och i dessa beswärlige tijder/ som i nu en tijdh/ såsom idra rätte syndastraff/ hafwe vnderkastade warit/ een gång qwitte warda/ och vndwijka then stora fahran som åter igen synes ider och hela Christenheten hota/ och öfwer Hufwudet hängia/ Ach! så kenner och bekenner edra synder medh ängerfulla hiertan/ och seen til/ at i dem i tijdh affbidia kunnen/ thet är then första trappen til förlåtelsen och Gudz wänskap. Ty om wij bekenne wåra synder/ så är G. trofast och rätwis/ at han förlåter oß alla wåra synder/ och renar oß af all wår orätfärdigheet. 1. Joh. 1: 9. Förthenskul wendt om tu affälliga Israel säger Herren/ så &c. Jer. 3: 12.

Wilie i detta icke besinna och göra för Gudz wilia och tolmodigheet skul/ och låta den locka ider til bättring Rom. 2. Wilie i detta icke besinna för wår Christelige Höga öfwerheetz helsosamma rädh och alfwarlige befalning skul/ som detta/ medh thenne Textens förordnande på thenne dagen/ serdeles wil eder påminna och beweeka til. Ja wilie j thet icke besinna för heela Christenheetenes och ider egen timeliga och ewiga wälfärdz skul. Ach! så görer tå thet för edra små meenlösa Barn skul/ som ännu icke weta sin ingång eller vthgångh 1 Reg. 3. eller åthskilnat emellan sin höger och wenster. Jon. 4: 11. at the jw icke medh/ eller effter ider/ måga räka vthi then blodtörstige Antichristi hender/ omgella ider nu wåtwarande synder/ hårdheet och obootfärdigheet Exod. 20. och

så/ jemwäl effter ider dödh/ klåga öfwer ider ondsko: Sap. 4: 6. Wåra Fäder hafwa syndat/ och äro icke meer för handenne/ och wij måste eheras misgärningar vmgella. Thren. 5: 7. Är i ider någon dygd/ är något Loff/ tencker ther effter Phil. 4. Then ther öron hafwer til at höra/ han höre hwad andan säger Försambl. Apoc. 3.

II. Bidia the om Gudz Hembd så wäl öfwer sine fiender som öfwer sine bespottare. Emoot sine fiender bidia the (1) så: vthgiut tina grymheet öfwer hedningarna the tigh inthet åkalla: ty the hafwa vpätit Jacob/ och hans huus förödt. Wil tu HErre grym och wred wara (willa ehe sätta) så war icke öfwer oß/ som ärom eitt folk/ vthan öfwer Hedningarna/ som hafwa/ medh stet öfwade tyranij/ thee wäl förtiene/ och icke känna eller willa känna och åkalla tigh: Hwilket är een vrsprång til all ogudacheigheet och wilfarelse/ såsom och Christus sielff thee betyger sättandes: Och thetta skola tye göra eder/ ty the kenna icke Fadren ey heller migh. Joh. 16: 3.

Här aff kunne wij see/ at oansede Turckar/ Judar/ Papister och andre i Trone wilfarande/ kunne een part föhra och Gudz nampn i sin mun/ så haffua the dogh icke then rätta religionen/ Ty the känna icke eller åkalla Gudz nampn rätt/ som dogh then sanna Kyrkios rätta egenskap är/ såsom Gudh sielff talar: Jagh ska' låta öfwerblifwa i tigh itt fattigt ringa folck/ tye ther skola trösta vppå HErrans Nampn/ Zephan. 3: 12. Sedan (2) bidia the och emoot sina försmådare så: Wedergäl wårom grannom siufalt vthi theras skötte/ tyeras försmådelse ther tye tigh HErre medh försmadt hafwa. Såsom the hafwa giordt oß/ så gör tu them igen siufalt/ thet är rijkeligen/ at the icke allenast råka i een sadan olycka som wij/ vthan och the ther äfwan på blifwa så försmädde som wij/ och hafwa tye icke allena försmådt oß/ vthan

ther medh och Herre tigh. Psal. 89: 52. emedan wij äro tinne/ titt egit folck och tin ägendom/ Deut. 7: 6. äfwen så beder och Jerem. Så låt tå then dagen komma som tu vthropat hafwer/ at them skal gå lika som tigh. Thren. 1: 21.

L. C. Om en rätsinnigh Christen menniskia kan medh gott samwete önska och bidia ondt för sina fiender och förfölia re/ såsom Judarna här göra? emedan såsom Christus alfwarligen befaller/ at wij skole älska wåra owenner wälsigna them som oß banna. Göra wälemoot them som oß hata. bidia för them oß skada göra och förfölia oß. på thet wij skole wara Gudz Faders barn i himelen/ Mat. 5: 44. Där om är wetandes/ at een Christen kan hafwa tweggiehanda fiender. Några äro ens Privat fiender som ens person allena anfechta och förfölia/ them skal man icke göra ondt för ondt/ vthan heller öfwerwinna thet onda medh thet goda Rom. 12: 17. 21. Men några äro almenne fiender/ the ther icke allenast i Privat saker/ vthan och för Religions och Tronnes skul menniskian förfölia/ och äro så icke menniskiones fiender allenast/ vthan mehra stelfwer Gudz fiender/ som strijda emoot hans Ord/ och all sin macht och wälde bruka emoot Gudz Försambling. Sij emoot dem kan man bidia/ at the sigh dogh besinna och omwända kunne/ och at Gudh wille leggia them betzl i munnen Psal. 32. och en ringh i näsona Esa. 37: 29. och förhindra theras mootwillige och instendige anslagh. Men om the icke wilia endogh besinna och bätera sigh/ eller wenda igen medh sitt onda vpsåt/ Gudh wille då effter sin rätwijsa doom störta dem/ på thet hans H. namn icke må igenom them försmådat/ Evangelij lopp/ och mänge Sielars saligheet/ förhindrat warda. Sij i anseende til sådant bidia här Judarne emoot sine fiender. Så gör David många mängestädes i sine Psalmer. Så göra och Prophetterna och Apostlarna esomoffteast. Men emedan theres Exempel

något

wägot synnerligit hafwa på sigh/ hwilkom Gudh i mångahanda motto sin wilia uppenbarat Heb. 1: 1. Wij och kunne ingen see uthi hiertat eller weta/ hwilke uthaff wåra fiender åro heelt desparatæ Salutis eller oomwendelige/ och menniskian thet förwthan år altijdh aff naturen mehra än sigh borde benägen til hembdgirigheet/ så skole wij fördenskuld i detta fallet the helige Mäns Exempel icke så lätteligen förmåteligen efterfölia medh mindre wij åro wisse uppå/ at wij hafwa Propheternes och Apostlarnes Anda / uthan hålla oß til Christi gemene regel: Diligite inimicos elskar edra owenner Matt. 5: 44. Om wij än oförrättade blifwa/ så skole wij dogh tenckia/ icke hwadh owännen hade förskylt. uthan hwadh oß bör och wäl anstår. Ty wij åro hans barn/ som låter sin Sool gå up både öfwer onda och goda Matt. 5: 45. hans barn/ som icke år kommen til at förderfwa/ uthan til at frelsa siälarna. Luc. 9: 55. och hans barn/ som och hafwer bidit för them som honom korsfäste och dödadhe. Luc. 23: 34.

III. Bidia Judarna om nåde och förlosning ifrå sin nödh brukandes ther uthinnan 3 åthskillige motiver.

(1) Säga the: Hielp tu oß Gudh wår Hielpare/ för titt nampn skul. Hwij låter tu Hedningarna säga: Hwår år nu theras Gudh? hår wilia the bewecka Gudh at hielpa sigh/ för sins Heliga nampns åhra och stoora macht/ och wilia så myckit säga: Wij åro fuller icke wärde/ at tu hielper oß/ ty wij hafwe syndat och thet straffet wäl förtient; men tu HErre wår Gudh/ som hafwer en barmhertigan och hielpande Gudz nampn/ bewijsa nu thet/ och hielp oß/ at icke Hedningarna försmåda tigh/ uthan all ryke på jordenne skola förstå/ at tu HErre allena äst Gudh 2. Reg. 19: 19. Så beder och Jerem. 14: 7. 20.

Och skole wij här wäl merckia/ at sådane synnerlige Böne-

sätt

sätt blifwa oß i then H. Skrifft/ fast mehra därföre föreskrefne/ at wij skole så myckit frij modeligare vphäfwa wore hiertan til Gudh/ och lära weta/ hwar vppå wij wåre böner rät grunda skule/ än at aff nöden wore/ HErranom Gudi ale detta alltijdh at förehålla och påminna/ Ty han weet wäl eliest hwad wij behöfwa. Matt. 6. emedan Gudh är witne öfwer alla Tanckar/ och känner all hierta wisserliga/ och hörer all ord Sap. 1: 6.

(2) Wilia the beweeka Gudh til hielp sättandes. Låt Hembden öfwer tina Tienares Blodh/ som vthgutit är/ kunnoga warda ibland Hedningarna för wår ögon. Om tu HErre hielper oß ifrå wåra Fiender Hedningarna/ och ögonskeenligen hempnas på dem wår eller the wåras/ titt folckz Blodh; Så lära the ther aff kenna tigh/ at tu kant och wil wårda tigh om the tijna/ och hempnas den oträt som them tilfogas. Såsom tu och stelff låfwat hafwer. Hembden är min men jagh skal wedergållat. Deut. 32: 35. Confer Esa. 35: 4.

(4) Endtligen bruka the thenna sköna motiven/ och der medh/ mechta wäl slutha sin böön och denne Psalmen/ sättandes: Men wij titt folck och tin fosterfåår tackom tigh ewinnerliga: och förkunnom titt loff förvthan enda. Om tu HErre wår Gudh/ wilie the sätta/ läter tigh nu beweeka at hielpa oß/ som wij bidit och begårat haffuer. Ey! så wilie wij der emoot bewijsa wår skyldige tacksamheet/ och icke allenast medh wår hierta och mun/ vthan och medh alla wåra gärningar Ewinnerliga/ thet är/ alltijdh och förvthan enda (at och wåra effterkommande skole thet ehrfahra/ och här aff lära kenna tigh) lofwa och berömma tigh/ så och rena wåra samweten aff the döda gärningar/ at tiena tigh lefwandes Gudh Ebr. 9: 14.

Detta är Gudz Försambling mechta trösteligit/ at hon/

jämwäl

jämwäl mitt i sin olycko och nödh / kan weta och berömma / at hon Gudz folck är / och thet medh rätta: Ty hon warder något lithet plågat / men henne skal mykit gott wederfahras Sap. 3: 5. Tå hon dömbd warder etc. 1. Cor. 11: 32. Åfwen här medh kan hwar och een Christen / jemwäl i störste anfächtning och nödh / tröfta sigh / at G. Ande witnar medh hennes anda / at hon är Gudz Barn etc. Och at them som Gudh kåär hafwa måste altingh tiena til thet bästa. Rom. 8: 16. 28.

L. C. Vtaff ale detta märckie / läre och see wij / til itt Beslut / at thee äro inga bättre wapn och wärior emot wåra fiender / eller at slippa all wår nödh / än en alfwarsam Böön och åkallan til Gudh then Aldrahögste. Ty thens rättfärdigas böön förmår myckit när hon alfwar är. Jac. 5: 16. Hwilket alfwar består / först i Tronne / Ty vthan troon är omögeligit täckias Gudi Ebr. 11. Och sedan / at then Troon wärckar genom Kärleken / Gal. 5. thet är / hafwer itt alfwarligit Vpsäth / ther effter vthi bootfärdigheet at fruchta och tiena HErren sin Gudh. Then som sålunda beder / honom gifwer HErren hans hiertans önskan / och förwägrar inthet hwad hans mun beder. Sela. Psal. 21: 3.

Ach! wilie och wij nu förthenskal (dilecti) rätteligen celebrera och hålla denne wår Solenne / Bönedagh / och erhålla aff HErren Gudh thet oß och wåre K. Fädernesland nyttigt / så och afwärja thet oß alment eller enskylt skadeligit är / Ey! så låt oß nu sålunda sucka aff hiertat / alfwarligen vtfästa derhoos wår bootfärdigheet och skyldiga tacksamheet / och wälwilieliga offra honom i heligo prydning. Psal. 110: 3. Vthi sådant vpsäth suckom nu och säijom medh Mose eendrechteligen: HErre wår Gudh / wendt tigh doch til oß igen / och war tinom tienarom nådeligen.

Upfyll oß bittijda medh tinne nådh/ så wilie wij frögdas och glade wara i wåra lijfzdagar. Glådh oß igen/ effter thet tu oß så länge plågat hafwer/ effter thet wij så länge olycko lidhit hafwe. Betee tinom tienarom tina gerningar/ och tina åro theras barnom. Och HERREN wår Gudh ware oß blijdh/ och fremie wåra henders wårck medh oß: Ja/ wåra händers wårck frånnia tu HERRE!

Psal. 90: 13. Så wilie wij tin sanning prisa tin godheet berömma/ och tin barmhertigheet vphöija nu och til ewigh tijdh. Amen Amen.

Reverendo Dn. Reutero, Arcis & Suburbii Wiburgensis Pastori desideratissimo, Concionem, ad petitum quorundam Pastorum, à se, methodicè, conscriptam, & Feriâ Secundâ Rogationum solenni anniversariâ, habendam, Edenti, Salutem & officia!

Aug. sup. Ps. 65. Chrysost. Apoc. 8. Chrys. h. 2. in M. Matt.

O*Rationis puræ magna est Virtus.* Imò *Ignis non ita extergit æruginem, ut preces, peccatorum nostrorum sordes, expurgant. Sanctorum preces sunt phialæ aureæ plenæ odoramentorum.* Et *ut omnes Medici, peccuniis, ita Deus sola oratione placatur.* Nam *Dominum mundi flectere vota valent.*

Cujus

Cujus vim & efficaciam Reges Sveciæ sentientes, non tantùm, multis retrò seculis, clementissimè jusserant; *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, fieri, pro omnibus hominibus; pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt;* sed & GUSTAVUS ADOLPHUS b. m. regiis diplomatibus; Dies Patriæ Feriales ordinavit & confirmavit, quibus *devotè*, cum *jejunio* & *religiosis* operibus, *Suplicandum* est Deo, pro Religionis puritate & Patriæ salute. Quæ piissima consvetudo, cum ad hæc usq; tempora penetraverit, ut decet, doces, Vir Reverende, tuâ in Concione, ut imminentes, Turcicorum armorum strepitus prece à finibus Christianorum propelluntur; Conciliorumq; optimi eventus à solo Deo, *omnis boni Datore*, promanant; Quâ in statione, ut te nec vigiliis aut sumptibus, subducis. *Ita & gratiam apud Deum & homines*, invenisti. Huic sperato honori mihi gaudeo, tibi verò gratulor. Macte! hâc virtute & diligentiâ semper esto, & in *talento tuo*

1. Tim. II. 2, 3.

Pet. Ion. Ang. Ep. Wex. Præfat. in Hom. Dier. Rog.

Iacob. I. 17. Luc. II, 52.

opera-

Matth. XXV. 17. *operare & fac alia talenta:* Ita tibi parem felicitatem temporalem, cum *gaudio Domini tui* æterno, polliceri, nullus dubito. Vale!

Wiburg. Car. 10 Junij.
1664.

M. BENJAMIN Kroock.